

Enheten för analys och forskning
Joakim Wallenklint
08-7001603
joakim.wallenklint@kkv.se

Riktlinjer om jäv för Konkurrensverkets forskningsverksamhet

1. Allmänt om jäv

Reglerna om jäv i förvaltningslagen (2017:900) tar sikte på situationer där en anställd eller någon annan, som för en myndighets räkning, tar del i handläggningen av ett ärende och som kan anses ha ett sådant intresse i ärendet att hens opartiskhet kan ifrågasättas. Syftet med jävsreglerna är att garantera objektivitet och saklighet inom offentlig verksamhet.

Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering, såväl tillsynsverksamhet som personalärenden, remisser, inköp och forskningsverksamhet. Reglerna riktar sig till såväl beslutsfattaren som de som medverkar i handläggningen av ett ärende eller deltar i beredningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet.

2. Eventuella jävssituationer inom Konkurrensverkets forskningsverksamhet

När det gäller Konkurrensverket forskningsverksamhet är det framför allt inom bidragsfinansieringen, uppdragsforskningen samt den årligen återkommande uppsatstävlingen där en jävssituation kan uppstå.

Den största delen av Konkurrensverkets forskningsverksamhet är inriktad på bidragsfinansiering av forskningsprojekt på högskolor, universitet och forskningsinstitut. För detta ändamål har regeringen beslutat att det ska finnas ett råd för forskningsfrågor på myndigheten som kan ge stöd och råd vid bedömningen av inkomna bidragsansökningar. Rådets ledamöter utgörs ofta av aktiva forskare som samtidigt kan vara direkt berörda av anslagsbesluten. Här kan det finnas skäl att uppmärksamma eventuella jävsförhållanden vid hanteringen och bedömningen av inkomna bidragsansökningar.

En mindre del av forskningsanslaget går till egeninitierade uppdragsforskningsprojekt. Denna uppdragsforskning är i första hand inriktad på frågor där det för Konkurrensverkets del finns ett direkt behov av att undersöka eller belysa en angelägen fråga. Även här kan det finnas skäl att uppmärksamma eventuella jävsförhållanden vid hanteringen av tänkbara uppdragstagare till de uppdragsforskningsprojekt som läggs ut.

Konkurrensverkets har även en årligen återkommande tävling för studenter som skrivit uppsatser om konkurrens- och upphandlingsrelaterade ämnen på kandidat- och mastersnivå. Tävlingspriset fördelas mellan ett flertal vinnare inom disciplinerna juridik och ekonomi. Här kan det också finnas skäl att uppmärksamma eventuella jävsförhållanden vid jurygruppernas sammansättning vid bedömning av dessa uppsatser.

3. Konkurrensverket arbete med att hantera jävsfrågor

Arbetet bör utformas så att man inom forskningsverksamheten förebygger inte bara jävssituationer i strikt mening utan även undviker situationer som är oklara och känsliga. Detta gäller inte bara för ledamöterna i rådet utan även för de handläggare på Konkurrensverket som hanterar och bedömer forskningsansökningar, uppsatsbidrag samt är med och beslutar om tänkbara uppdragsforskare.

Detta kan ske genom att generella typsituationer där risken för jäv anses särskilt påtaglig och/eller kan uppfattas som särskilt riskabla ur förtroendesynpunkt identifieras.

En radsledamot eller handläggare på Konkurrensverket är jävig om:

- Hen eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Detta innefattar så kallad partsjäv, intressejäv och närståendejäv.
- Hen eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Bestämmelsen reglerar så kallad ställföreträdarjäv och ombudsjäv.
- Hen har medverkat i den slutliga handläggningen av ett ärende hos en annan myndighet och till följd av detta redan tagit ställning till frågor som myndigheten ska pröva i egenskap av överordnad instans. Detta brukar benämnas tvåinstansjäv.
- Det finns någon annan särskild omständighet som gör att hens opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas. Detta är en generalklausul som även brukar betecknas delikatessjäv.

De situationer som kan aktualiseras och som tidigt i handlägningsprocessen måste uppmärksammas är:

- När bidragsansökningar kan komma att bedömas av en radsledamot som har någon koppling till en bidragsansökan och där risk för jäv föreligger. Även

handläggare eller beslutsfattare vid Konkurrensverket som bereder och bedömer forskningsansökningarna kan komma att hamna i en jävssituation.

- Om en radsledamot i ett visst ärende samtidigt i ett annat sammanhang står i ett möjligt beroendeförhållande till en bidragssökande i det första ärendet, till exempel om denne har uppdrag som utvärderare av ledamotens kompetens, anslagsansökan, institution eller ämne.
- Om en radsledamot har ett pågående eller nyligen avslutat nära samarbete, till exempel i form av lärare/elev-förhållande eller gemensamt bedrivna forskning, med en bidragssökande.
- Om en handläggare vid Konkurrensverket, som bereder och bedömer forskningsansökningarna, har någon koppling till samma institution eller motsvarande självständig ekonomisk enhet som en sökande,
- Om en radsledamot eller en handläggare vid Konkurrensverket är med och bedömer inkomna uppsatsbidrag till Konkurrensverkets uppsatstävling och denne har någon relation till författare, handledare eller lärosäte för uppsatsbidraget och där risk för jäv föreligger.
- Om en handläggare vid Konkurrensverket som är med i hanteringen av tänkbara uppdragstagare till Konkurrensverkets uppdragsforskning har en personlig relation eller ett intresse i ärendet där hens opartiskhet kan ifrågasättas.

4. Riktlinjer för att förebygga jävssituationer

4.1 Riktlinjer för att förebygga jävssituationer vid bedömning av forskningsansökningar

En lista över de ansökningar som inkommit till Konkurrensverket ska på ett tidigt stadium skickas till radsledamöterna samt handläggare vid Konkurrensverket med en anmodan att anmäla jäv för de ansökningar där hen bedömer att risk för jäv föreligger. Viktigt i sammanhanget är att uppmärksamma om det i enskilda fall kan finnas särskilda skäl att befara delikatessjäv.

När ansökningar fördelas på en radsledamot för bedömning ska man se till att känsliga situationer enligt ovan inte uppstår. Ingen radsledamot ska utses till att bedöma ansökningar där jäv eller en jävsliknande situation kan misstänkas föreligga.

Ovanstående riktlinjer kan inte alltid förhindra att jävssituationer uppstår. Följande procedurregler finns för att hantera eventuella jävssituationer:

- En radsledamot, eller handläggare vid Konkurrensverket, som hanterar och bedömer forskningsansökningar, ska snarast efter att denne fått en sammanställning av ansökningarna, anmäla jäv om radsledamoten eller handläggaren anser att vederbörande är jävig i förhållande till en ansökan. Jäv anmäls till sekreteraren i rådet för forskningsfrågor.
- I fall det finns några oklarheter eller frågetecken kring jäv kan detta tas upp för bedömning till sekreteraren i rådet.
- I fall en ledamot eller handläggare hamnat i en situation där man under bedömningsprocessen hamnat i jäv, i relation till en ansökan, ska detta uppmärksammas för sekreteraren i rådet eller tas upp till diskussion vid det rådsmöte där ansökningarna bedöms.
- När en ansökan behandlas, under det rådsmöte där ansökningarna bedöms, ska den som är jävig lämna lokalen.
- Alla jäv och hur de har hanterats ska antecknas i mötesprotokollet.
- Även fall där jäv prövats men inte ansetts föreligga ska protokollföras.
- Även om det inte förs protokoll vid mötet i övrigt ska likväl jävsprotokoll föras.

4.2 Riktlinjer för att förebygga jävssituationer vid val av uppdragstagare till uppdragsforskningsprojekt

Enlig fastställa rutiner och riktlinjer för Konkurrensverkets uppdragsforskning ska val av lämplig uppdragstagare ske enligt en urvalsprocess där minst tre lämpliga kandidater tas fram som förslag till det specifika uppdraget. Detta urval görs av funktionsansvarig för forskningsfrågor. Enhetschefen för analys- och forskningsenheten fattar beslut om uppdragstagare till ett uppdragsforskningsprojekt.

Följande procedurregler finns för att hantera eventuella jävssituationer:

- De uppdragstagare som valts ut bör inte ha en personlig relation till vare sig funktionsansvarig för forskningsfrågor eller beslutande chef. Dessa bör ej heller ha ett intresse i ärendet så att deras opartiskhet kan ifrågasättas.

4.3 Riktlinjer för att förebygga jävssituationer vid bedömning av uppsatsbidrag till Konkurrensverkets uppsatstävling

Konkurrensverkets årligen återkommande uppsatstävling bedöms av två jurygrupper, en inom ekonomi och en inom juridik. Dessa jurygrupper består normalt av två handläggare från Konkurrensverket samt två ledamöter från rådet för forskningsfrågor. Respektive juryordförande gör en första gallring av

uppsatsbidragen och väljer ut cirka fem uppsatser som sedan resten av jurygruppen bedömer enligt fastställda kriterier.

Följande procedurregler finns för att hantera eventuella jävssituationer:

- En radsledamot, eller handläggare vid Konkurrensverket, som hanterar och bedömer uppsatsbidragen, ska snarast efter att denne fått en sammanställning av bidragen, anmäla jäv om hen anser att vederbörande är jävig i förhållande till uppsatsbidraget.
- Om möjligt ska den som är jävig bytas ut mot en person som inte är jävig. I annat fall ska den som är jävig inte vara med och bedöma den specifika uppsatsen.